

KOOLIÜÜENDUSLANE

EESTI ÕPETAJATE LIIDU PEDAGOOGILISE TOIMKONNA
JUURES OLEVA KOOLIÜÜENDUSRÜHMA BÜLLETÄÄN

Nr. 4.

10. aprillil 1935.

2. aastakäik.

Ilmub iga kuu (välja-
arvatud juuni ja juuli).

Tellimishind eraldi „Õpeta-
jate Lehest“ 50 s. aastas.

Lugemiskasti on siiski vaja.

O. Tunón*).

„Kooliüüenduslases“ 1935, nr. 2 on juhitud tähelepanu luge-
miskasti vigadele. Kuid ärgu unustatagu, et ei ole halba ilma
häata. Lugemiskastil on ka rida häid külgi.

Isiklikult olen õpetanud lugemist väikesile juba aastat kaks-
teistkümmet tarvitades kogu aeg lugemiskasti. Olen teda pida-
nud üheks paremaks vahendiks õpetamisel ja teen seda ka praegu.

Räägiksin esiteks kastide hankimisest, mis, nagu mainitud
kirjutises öeldud, on seotud kuludega. Aga need kulud on nii-
võrd väikesed, et üldse ei saa olla takistuseks, kui kool tahab
omandada lugemiskasti. Selleks on vaja vaid pappi ja pisut ilu-
paberit. Kui tarvitada valget pappi, pole isegi voodripaberit tar-
vis. Kastid teeb kas õpetaja ise, või laseb neid valmistada vane-
mate klasside õpilastel tööõpetustundides.

Valmistasin kastid enne õppetöö algust, et vajaduse korral
juba esimesel päeval tarvitada saaks. Iga õpilane 1. klassis sai oma
kasti. Möödunud aastal olid kastid juba viis aastat „teenistuses“
olnud ja peavad vastu veel mitu korda viis aastat.

Kastike on 24 lahtriga. Iga tähe jaoks on eri lahter. 24.
lahter on puhta paberi jaoks.

Edasi tekib küsimus, kust saame „tähti“. Neid valmistavad
õpilased ise. Olles häälikut hääldanud ja tähte „trükkunud“ klas-

*) On kasulik kooliüüendustööle, et küsimusi selgitatakse mitmest seisu-
kohast. J. K.

sitahvlile, võtavad õpilased lahter 24-dast valge paberi ja trükivad sellele tähe nii suurelt kui saavad. Paberi teine pool jääb valgeks. Hiljem, kui õpitakse väikesi tähti, võib teisele poole trükida neidki. Kui aga õpetajal on viisiks suuri ja väikesi tähti õpetada koos, siis tehakse kohe ühele poole suured ja teisele poole väikesed tähed. Tähed asetatakse lahtritesse õppimise järjekorras.

On paar tähte õpitud, hakatakse nendest laduma sõnu. Pärast seda tuleb muidugi ka tähtede tagasi ladumine kasti. Ei või öelda, et see oleks vaid ajaraisk. Siin on seotud õpitud tähe kordamine mänguga. Laps harjub sellega, et igal tähel, nagu tavaliselt, on kodu. Sõnade ladumine lõpetatud, saadab õpilane oma tähed „koju“ lahtritesse. Esimese klassi õpilane ei ole nii kontsentreerunud, et ta otsekohe mäletab, et see on „i“, see „u“ jne. Me näeme arvutamisel, et sageli eksitakse asjakeste loendamisel. Tehakse kaheksast viis ja kolme asemel võetakse neli. See pole haruldus. Samuti juhtub tähtedega. Kuid sõnade koostamisel ja tähtede kasti ladumisel on õpetajal kohe võimalus kontrollida kas õpilane veel mäletab missugune on „a“, missugune „i“. Õpetaja ütleb, et saatke kõige enne „i“ koju, siis kõik õpilased korjavad „i“-d kokku. Otsitakse järgmisedki tähed ning jälle omale kohale jne. Ka ei tarvita tähtede leidmine kastist kuigi palju aega. On ju iga täht erilahtris. Pilgu üle kasti lennutanud, leiavad õpilased otsitava tähe kohe. Kui kiirelt üks või teine õpilane leiab teatava tähe, selle järgi võime otsustada tema tähelepanu üle.

Edasi aitab lugemiskast õpilasis kasvatada korratunnet.

Iga lugemiskast on märgitud vastava numbriga ja iga õpilane teab, missugune kast on tema tarvitada. Töö lõpetatud, asetab õpilane oma kasti lauale, kust vajaduse järele jälle võtab. (Meil on lugemiskastid lauakesel, mis asetseb klassinurgas kaetuna õpilaste valmistatud linakesega — ka laud on õpilaste tehtud). Ruumipuudus ei saa takistada lugemiskastide tarvitamist. Tehtagu väike riulike ja löödagu seinale nii kõrgele, et esimese klassi õpilased ulatuksid sinna panema ja võtma omi kaste. Riuli korrahoiu eest hoolitsevad mudilased ise. Vahetevahel iga õpilane puhastab tolmust oma kasti, võttes välja kõik tähed ja lahtrid pühitakse. Kogu see toiming arendab korra- ja puhtusetunnet.

Loomulikult on klassitahvel aukohal. Iga õpetaja ja õpilane tarvitab teda. Lugemiskast ei tõrju klassitahvlit välja. Har-

jutatakse enne ikka klassitahvlil ja hiljem paberil. Lugemiskastis mudilane jäadvustab selle, mis kustutati klassitahvliilt. Ta nüüd trükib, kas hariliku või värvpliatsiga, tähti lugemiskasti jaoks. Õpilane teeb loovat tööd ja tunneb sellest rõõmu. Ta vajab seda tööd hiljem jälle ja jälle. Samal ajal võib õpetaja töötada teise ja kolmandama õppeaasta õpilastega.

Lugemiskast annab õpilasele siiski palju isetegevust ja arene-misvõimalust.

Lauaplaadile kirjutamist küll ei tahaks lubada. Praegustel lauplaatidel eriti mitte. Laudu ei saa pühkida nii puhtaks. Õpi-lased määrivad riideid ja pinke. Korratunne kannatab kindlasti. Ja mis ütlevad õpilase vanemad, kui laps seda õilist võtet kodu laual jätkab! Ka ei maksa õpetajal imestada, kui leiab ilukirja ka koolimaja välisseinal.

Jätkugu siiski klassitahvlist.

Õigekeelsusvigade statistikat.

Eliise Kevend.

Kord keeleteadlane Joh. Aavik ütles: „Õieti kirjutama hak-kame 25 aasta pärast, aga õieti kõnelema 50 aasta pärast!“ Mina aga ütlen nii: „Õieti kirjutama hakkame siis, kui oleme harjunud kõnes tarvitama õiget keelt!“

Sageli koolinäitustel ja eriti kooliuuendusnäitustel on minule silma paistnud emakeele töövihkudes jämedad eksimused eesti keele õigekeelsuse vastu. Samuti leidub selliseid eksimusi gümnaasiumi ja isegi ülikooli lõpetanute kirjutistes. Pole saladus, et eesti keele õpetajal tuleb pidada peaaegu lootusetut võitlust õpilaste keele-vigadega nii kesk- kui ka kutsekoolest. Kui esinevad õpilaste töö-des jämedad keelevead, siis harilikult öeldakse, et õpetaja ei seisa oma ülesande kõrgusel.

Olles ka „maadelnud“ täienduskoolis õpilaste keelevigadega hakkas mind huvitama küsimus: millised vead esinevad kõige sagedamini? Et saada vastus sellele küsimusele, olen andnud viimase kolme aasta jooksul õpilasele esimesil koolipäevil ikka ühe ja sama testi. Möödunud sügisel mul oli võimalus anda üks ja sama test täienduskooli I klassi, ühe keskkooli III klassi ja ühe kutsekooli I klassi õpilastele, nii et testi täitsid neisse koo-lesse astunud möödunud kevadel algkooli lõpetanud õpilased. Üldse täitis testi 120 õpilast. Testis oli 14 eriülesannet, kusjuu-

res tuli määrata 200 sõna. Aeg — üks tund. Üldse esines täidetud testides 5636 valesti määratud sõna.

Usun, et nende keelevigadega tutvumine pakub huvi kooli-
uuenduslasile, sest vist paljud algkooli õpetajad ei teagi, milliseid
keelevigu teevad nende õpilased pärast algkooli lõpetamist. Tuleb
tähendada, et selliseid vigu võib leida ja kuulda kõikjal, seepärast
on hädavajalik astuda nendega võitlusse juba algkoolis. Oleks
ülekohtune süüdistada ainult õpetajat, kui õpilane on lahkunud
algkoolist jämedate keelevigadega — õpilane kuuleb ja loeb vigast
keelt ja harjumus on tugevam kui kõik keele reeglid.

Tuleks vist küll dekreedina maksma panna nõue, et eeskätt
meie hariduse- ja seltskonnategelased vähemalt aktustel, raadios
ja muil selliseil juhtumel esinegu korrektses eesti keeles, siis oleks
ka eesti keele õpetaja töö tulemusrikkam. Nüüd, mil meil räägitakse
„teisest ärkamisaja ajastust“, tohib küll loota, et eesti keel nõuab
ka korrektset eesti keelt kõigepealt meilt endilt. Vigade kokku-
võte (arvud tähendavad vigade esinemissagedust %/o-des):

1) Ains. osast lõpp -d pro -t ja -t pro -d: paleet 10,
büroot 13, soot 7, pered 5, trikoot 12, võtid 5, koit 6, akend 5,
kirjud 5, aud 6, mitud 5.

2) Täishäälikuline mitm. osastav: ilme 5, ilmi 8,
ränke 8, ränku 17, kapje 13, relve 8, relvu 21, käsa 42, käse 8,
kiva 43, pikke 11, kingu 8, kinge 13, õune 21, õuni 15, otre 23.

3) Mitm. osast. -si pro -eid: kursusi 29, käisi 48, mil-
jonisi 67, sedelisi 79, pileetisi 75, teosi 58, kallisi 79, kaunisi 50.

4) Mitm. osast. -si pro -sid: madusi 80, kliisi 32, sum-
masi 83, helisi 74, piisi 74, rahasi 73, tädisi 71, lugusi 69, vägesi 80,
paljusi 84, peresi 71.

5) Mitm. osast. -si pro täishäälik: kivisi 54, pesasi 63,
korralikkusi 43, relvasi 16, lubasi 29, ivasi 35, munasi 33, pikkasi 23,
ränkasi 38, kingasi 8, nuiasi 46, vanasi 31.

6) Mitm. osast. -te pro -de, -de pro -te ja muid juhtumeid:
kerged 23, aknate 82, pandlate 25, heinde 17, heinade 8, köiede 10,
kõrrede 13, küünarte 48, sohvate 23, kaelade 11, pannalte 56, pois-
side 32, süside 46, söede 28, mõisnikute 60.

7) Ains. osast. -telt pro -tlit ja -kurt pro -krut: suh-
kurt 87, ankurt 88, peitelt 80, piibelt 81.

8) Mitm. osast. -id pro -sid: paljuid 92, kirjuid 94.

9) nt pro nd: antke 57, kantku 63.

10) ps pro bs: kärpsel 78.

11) ts pro ds: püütsin 69, murtsin 67, rautset 63, hüütsin 64, tundsin 58, nüütsed 65, jõutsid 68.

12) Tüves liitkaashääliku üks liige kahekordne: leplikku 68, vapprat 42, hammabaid 29, tõrrte 39, poisste 44, õnnsat 21, kappja 32, küttsin 41.

13) Mitm. osast. -eid pro -si: soiseid 82, pettuseid 44, rahvuseid 41, väikeseid 78, katkiseid 77, luiseid 82. haiguseid 44.

14) gi pro ki ja ki pro gi: kassgi 35, peenartgi 29, aitähgi 44, kurbgi 27, seppgi 21, taadigaki 13, kukkgi 19, äarki 14.

Mitmesuguseid vigu, mis esinevad 1—5 korda: naisu, mõtete, võttit, akkent, naaskelde, mõisnikkute, kaanesid pro kaasi, sibulaste, kubjajate ja kupjade, puusid ja puusi, toretate, õnnsat, ametlikkusi ja ametlikuid, töt, happut, mittut, rikkaste, haikusi, ankurit, tupasid, kaasesid, naasklete, orie, tühie, saiju, käesid ja käsi, hammad, väesid ja vääsi, kurie, rikkate õbikku, kallised, summaid, sütte pro süte, süsite ja sööde, summi, pike, pehmesid, otstarpet, liikete, kõrst, maasid, haikuseid, kääs, sõõla. Sõna s u m m e esineb 95 kord.

Ülaltoodud vigadest nähtub, et neist nii mõnigi tuleb panna harjumuse arvele näiteks: kirjuid, paljuid, summe, suhkurt, pile-tisi jne. Ma usun, kui kooliuuenduslased astuvad ühisel rindel võitlusse nende vigaste sõnavormidega, siis oleme teinud suure töö eesti keele oskuse taseme tõstmiseks. (Et mitmed keelevead on seoses kohaliku murdega, tuleks õpetajail seda arvestada testide koostamisel J. K.).

Kirjalikest töödest lahtistel lehtedel.

Ants Udras.

4. Tööde korraldamisest brošüürideks. Algkooli nooremis klasses võiks kõigi õppeainete tööd ühte brošüüri kõita, kas teatava ajavahemiku, 2—3 nädala, või üldõpetuse-teemade järgi. Esimene moodus on mõeldud neile koolele, kes mingisugusel põhjusel ei tööta üldõpetusliku töökorralduse alusel. Vanemais klasses võiks brošüüre korraldada õppeainete järgi.

Kasulik on, et iga õpilane eviks veel n. n. meelespidamiskausta. Sinna kogutakse kõigi õppeainete kokkuvõtted või tööjuhiste „pean meeles“ osa. Oleks mõeldav, et õpilane enne kooli lõpetamist oma meelespidamisvara mingiks käsiraamatuks „entsüklopeediaks“ korraldaks ja seda pärastises elus kasu-

taks. Korraldamise hõlbustamiseks kirjutatagu ühele lehele ainult üks sisuliselt tervikulik teema.

Ka sõnavara tuleks korraldada lahtiste lehtede põhimõttel. Iga sõna kirjutatagu väikesele lehele — sedelile. Sedelid paigutatakse alfabeedilises järjekorras sellekohastesse kastidesse või karpidesse. Tavalisest tarvitatakse sõnavara jaoks väikest vihku — sõnastikku. Viimases aga ei saa sõnu kuidagi klassifitseerida.

Tehnilises mõttes on kasulik varustada iga lahtine leht äärest 2—3 köitmisauguga. Säherdusi pabereid on kergem köita või tarbekorral brošüürist välja võtta. Ka joonistuspaberilehed, kontuurkaardid, kirjutatud tööjuhatused olgu varustatud aukudega. Auke lõovad paberiärid soovikorral, kauba tellimisel. Hää on, kui ka kool evib augulööjat masinat.

Tööde igakülgne klassifitseerimisvõimalus ja liikuvus ongi kirjeldatud tööviisi päävooruseks. Et aukudega varustatud lehed on ka brošüürköitest kergesti väljavõetavad, võib õpetaja soovikorral töid mõnel teisel alusel lasta liigitada, paremaid töid näituse, seinajaalehe või albumi jaoks välja võtta jne. Vihud olid selles suhtes väga paindumatud.

5. Rahalisest küljest. On ette tulnud juhtumeid, kus lastevanemad brošüürtööde vastu seepärast on üles astunud, et brošüürid nõuavad palju paberit ja seega ka palju raha. Tõsi, brošüürtöodes jääb rohkem paberit kirjast tühjaks kui vihus. Kuid kus rahaline vahe vihkude ja brošüüride vahel nii suureks läheb, et ta nurisemist tekitab, seal tuleb süüdi otsida kas majanduslikust korraldamatusest või mõnest muust põhjusest. Tihti võetakse paberit brošüürtödeks harilikust vihust. Siis läheb brošüür muidugi kalliks. Ka tarvitatakse köitmise hõlbustamiseks paarislehti, kusjuures vahel asjatuid tühje lehti tekib. Augutatud üksiklehed on viimases mõttes paremad.

Töötades kodumaa vaesemas maanurgas (Setumaal), pidin uuele töökorraldusele siirdudes vägagi arvestama õpilase iga senti. Korraldasin nii: uuele tööviisile kohase paberi (lahtiste augutatud üksiklehtede) muretsemiseks asutasin õpilaskooperatiivi, kuhu tellisime paberit suuremal arvul. Kooperatiivist võib nüüd õpilane 1 senti eest osta: 4 lehte, valget (vihu-) paberit; 7 lehte kontseptpaberit; 10 lehte sulfiitpaberit; 2 lehte joonistuspaberit; 5 lehte värvilist vahepaberit; 3 kuivatuspaberit; 2 brošüürtöö kaant jne. Nende hindade juures saab kooperatiiv veel kuni 5% kasu. Tellides paberit veel suuremal arvul kustki ühis-

tegelisest ettevõttest, tuleksid hinnad veel odavamad. Kahju, et meil paberivabrikud müügile ei lase kohast, valmisloigatud ja augutatud paberit. Kohalikud paberiärid-raamatukaupmehed teevad lõikamis- ja augutamistöö, võib-olla kohaste abinõude puudusel, võrdlemisi puudulikult.

Teiseks on lahtiste lehtedega töötades alati võimalus vastavalt töö iseloomule paberisorti valida. Ei ole mõtet näit. harjutusi matemaatikas või emakeeles kirjutada kallimale vihu-paberile, kui tööd saab sama hästi sooritada, ligi 2 korda odavamal kontseptpaberil. See paberisort on oma paksuse ja tindipidavuse suhtes isegi parem mõnest õhemast vihu-paberisordist. Igasugusteks eeltöödeks võib tarvitada veelgi odavamat sulfiitpaberit. Oma koolis nõuan, et igal õpilasel oleks teatav hulk igasordilist paberit töökaustas tagavaraks, ja et õpilane iga töö juures vastavat paberisorti tarvitaks.

Hästikorraldatud paberimuretsemise ja otstarbekohase paberivaliku juures võin väita: töö lahtiste lehtedega tuleb nooremais klassis odavam ja vanemais klassis võrdne vastava hulga vihukude hinnale.

6. Veel lahtiste lehtede paremusi. 1. Töö lahtistel lehtedel saab korralikum ja puhtam vihutööst*).

2. Lahtised lehed on väga liikuvad. Me võime töid mitmesugustel alustel brošüürideks, albumiteks jne. korraldada.

3. Töö lahtistel lehtedel on õpilastele huvitavam, alati uus. Õpilased ei tunne „vihuväsimust“.

4. Töötamine lahtiste lehtedega on elulähedasem vihutööst. Sest elus sooritame enamiku oma kirjalikest toimingutest üksikpaberitel. Ka teaduslik töö toimub üksikpaberitel.

5. Kui õpetajad parandavad töid järjekindlalt iga päev, siis on parandustöö lahtiste lehtedega šabloonilisem, võtab vähem aega.

Paremuste kõrval nõuab uus tööviis ka rohkem hoolt nii õpilastelt kui ka õpetajatelt. Ta ei ole võib-olla nii mugav kui vihusüsteem. Kuid töötulemused tasuvad kindlasti selle vähese enamvaeva.

Kui sügisel esmakordselt asusin kündma koolipõldu, oli esimeseks töötjuhvitajaks pakk n. n. koduvihke, mida parandama

*) Ühenduses sellega on huvitav märkida tõsiasi, et ka liikuvad lugemikud, vastu igasuguseid eelarvamusi, on puhtamad ja püsivad kauem alal kui harilikud lugemikud.

pidin. Vihkudes leiduva rasvahulgaga võis kas või mitu pannitait kooke küpsetada! Kogusin paar sellist „pärlit“ arhiivi jaoks. Nüüd, kui võrdlen kõrvutiseisvat „kapsast“ ja äsjavalminud brošüürtööd, ei tahaks küll kunagi enam tagasi pöörduda vihkude juurde! Olen meeleldi valmis saatma igale asjast huvitatule näiteid vanast ja uuest tööviisist, et näha ja veenduda.

Esimene iseseisev kirjalik töö II klassis.

Joh. Lillmaa.

Varem tegime ühistöid. Esimeses klassis juba. Algasime üldõpetuse ainel jutukese, valisime sellest sobivamaid ja ilusamaid ütlusi. Õpetaja või parema käekirjaga õpilane kirjutas need tahvlile eeskujuks. Julgemad kirjutasid otsekohe vihku, tahvlile vaatamata. Pärast võrreldi, parandati (kui oli vigu). Agaramad täiendasid töid individuaalsete lisandustega.

2. veebruaril oli II klassi „suurpäev“. Rõõmuga võeti vastu võimalus — kirjutada iseseisvalt. Esimest korda oma kooliea (elu!) kestel. Kahele teemale: „Mis juhtus (-b) kooliteel?“ või „Vallatud lapsed“. Varem oli loetud Joh. Käis'i „Esimestest vagudest“ II₂ „Tähised“, mille lõpul ongi vastav ülesanne.

Avaldati veel mõtteid, millest kirjutada, kuidas kirjutada. Siis jagati valgest pakkimisepaberist lehed ja eeltöö algas. Mõned kirjutasid pliiatsiga. Enamus valis esimese teema.

Vigu oli. Mõnel kaunis ohtrasti, teistel võrdlemisi vähe. Õelda oli aga kõigil palju.

Toome näiteina 4 erinevat tüüpilisemat kirjatööd. (Vead on parandatud, kuid suurematest silumistest püütud võimalikult hoiduda.)

1. Kooliteel.

Ühel hommikul ootasin hobust patareist. Ei tulnud ega tulnud. Siis tuli Vassi ja läksime minema.

Süäl tulid Pika koerad. Ruttu tokid kätte ja kaitsema! Siis läksid ära. Me läksime edasi. Jõudsime kooli — juba oli lumesõda lahti. Ruttu sõtta! Süäl on vaenlasi palju. Hoo! kell juba, peab klassi minema. Ei, vaja enne kuulid puruks liia!

Kalju.

2. Mis juhtub kooliteel.

Mõnikord, kui hommikul kooli tulen, on väga tuul vastu. Ja mõnikord olen maha kukkunud jää peale. Siis ei jõua enam nii

kiiresti minna. Aga üks kord nägin, et palgi koorem on kraavi kukkunud ja ei saa enne välja, kui mõni aitab. Kui mõned palgi- või puukoormad vastu tulevad, siis pean kõrvale sügavasse lumme minema ja neile teed andma. Kui koormad mööda, siis tulen jälle tee peale tagasi ja hakkan kooli poole sammuma. Lund mööda on edasi käia raske. Ühed mehed andsid Valterile ja Vassilile piitsaga.

Irene.

3. Vallatud lapsed.

Kui vallatud lapsed koolist tulevad, siis tuleb neil meelde kõik-suguseid vallatusi teha: lumepallidega loopida ja üksteist tõugelda. Öhtul ei tule neil uni. Kui on tarvis teisel päeval kooli minna, siis on neil uni silmis, jäävad hiljakski mõnikord. Kui on antud koolitöö teha, siis ei taha nad seda täita. Lähevad jooksevad väljas enda higiseks ja märjaks. Vahest on ka väsinud ja ei jõua oma tükki selgeks õppida.

Inge.

4. Vallatud lapsed.

Oli vaikne talvehommik. Maad kattis paks, värskelt sadanud lumevaip. Ei olnud näha ühtki teed. Lapsed sammusid läbi paksu lume kooli poole. Nad nägid kahte meest kaugel teetähiseid säädimas. Lapsed mõtlesid: „Kui meie koolist koju tuleme, kuulutame tähistele sõja“. Tunnid lõppesid. Lapsed mõtlesid mängida sõitjaille ühe vingerpussi. Nad korjasid jõeäärselt teelt kõik tähised. Ise jäid salamahti vaatama, mis nüüd juhtub. Korraga nägid nad üht talumeest sõitvat. Jõe üürde jõudes tähiste puudumisel juhtus mehel õnnetus. Ta eksis teelt ja sõitis jõe. Kuid oh õnnetust! Jää murdus ja vaene hobune kukkus kõige saaniga jökke. Lapsed kohkusid ja jooksid kõik õnnetusekohale. Õnneks suutsid nad õnnetuid päästa. Nüüd töotasid lapsed, et nad enam millalgi teetähiseid ära ei võta.

Olev.

* * *

Esimene — Kalju — loendab üles hulga fakte, mis juhtunud ühel hommikul. Sellele lisandub aga oma mõtteidki, leidlikkust ja fantaasiat: „... tokid kätte ja (koeri) kaitsema... (Lumesõjas) on vaenlasi palju... Vaja enne kuulid puruks lüüa!“

Irene toob kokkuvõtte meeldejäänumaist koolitee-juhtumusist. Peegeldab teravalt kõigi maalaste talvise pika koolitee raskusi ja hädaohte: tuul vastu, jää, kuhu võib maha kukkuda; palgi- või puukoormate eest peab sügavasse lumme minema, lund mööda on edasi käia raske, mõned kurjad joobnud mehed anna-

vad piitsaga jne. Ka teised kurdavad ulakate vastutulijate üle, kes ropendavad, ajavad lapsi taga ja ei võta tervitusi vastu.

Inge kirjeldab vallatuid lapsi üldse, kuna Olev loob väikese jutukese, kasutades motiive lugemispalast („Tähised“). Jutukese mõte ja lõpp positiivne: „... nad suutsid õnnetuid päästa“. Lõpp koguni moraliseeriv — „... lapsed töötasid, et nad enam millalgi teetähiseid ära ei võta.“

Teiste tööd räägivad enamuses ühehommikusest koolitulekust. Üks algab ka nii tüüpilise „traditsioonilise“ vanaaegse kirjandina: „Hommikul tõusin üles, panin jalad kinni, pesin suu ja...“ Poisid rõhutavad „koerustükke“, naljakaid juhtumusi, tüdrukud kurdavad teeraskusi.

Üldiselt võib esimese tööga täiesti rahule jääda. Õpilastel on isu kas või iga päev „iseseisvalt“ kirjutada. Muidugi enamusel. 2—3 tükki on passiivselt tagasihoidlikumad.

Esimese töö õnnestumiseks loen suuresti kaasamõjuvat töötamist Joh. Käis'i „Esimeste vagude“ järgi, kus iga pala paneb (sunnib) õpilast loogiliselt ja ühest asjast mõtlema, mille järele tuleb kirjutada ja koostada ka iga tüki lõpul olevaid harjutusi. Kolmas klass (ühes komplektis), kus varem harjutatud emakeelt „harjutuste“ sidumatute lausetega, kirjutab isegi samuti sidumatult.

Käekiri, mis esimeses klassis näis äbarikuna seetõttu, et kirjutati eranditult puhtale paberile, näitab teises klassis juba meeldivalt arenenud individuaalset joont.

Üldiselt mõjub aga raskendajana 3 klassi kaastöö ühes komplektis, kuna III klassi töökava kui ka laste areng erineb tunduvalt I—II klassist. Kahe klassi kaastöö oleks vägagi vastuvõetav.

Paar sõna „üldkirjanditest“ ja individuaalsest tööviisist.

Joh. Käis.

Oma kirjutises „Õppe- ja kasvatustöö lähendamisest õpilasele“ („Eesti Kool“ № 2 ja 3) koolinõunik A. Kurvits muu seas puudutab ka õpilaste iseseisvat töötamist kirjalikkude tööjuhataste abil ja leiab, et lühikeste kokkuvõtete asemel, mille eesmärgiks on esile tõsta õpilase tähelepanu-väljas olulise mad laused, mõisted, nimed õigesti arusaamiseks ja meelespidamiseks, tuleks koostada „üldkirjandeid“ kõigis õppeaineis.

Mul oli juhus ühel õpetajate koosolekul lugupeetud autorile

juba tähendada, et see mõte pole midagi muud, kui kõrvale jäetud referaatide-süsteemi taaselustamine. Teatavasti katsuti mõnes keskkoolis teostada isetegevust õpilaste referaatide abil, kuid see töövõte tuli peagi kõrvale jätta peamiselt seepärast, et referaatide koostamiseks ja ettekandeks kulub väga palju aega, mida aga ei tasunud töötulemused. Referaadid on jäänud veel püsima vabataöedena õpilasingides (ka õpiringides), kuid siingi on küsitav, kuipalju neist kasu saadakse.

Algkoolis „üldkirjandid“ niisuguste õppeainete käsitusel, nagu loodusõpetus, maateadus, kodanikuõpetus, vaevalt võiksid kõneste tulla vastava aine õpetamise eesmärgi saavutamiseks, kõigepealt seepärast, et õpilaste piiratud teadmuste tõttu need kirjandid kujuneksid sõnadetegemiseks, fantaseerimiseks, mitte ainepäraseks sünteesiks. Ka oleks rikutud õpetuse ainepärase nõue (mis pole eluligiduse nõudest vähema tähtsusega), kui loodusõpetuse, maateaduse, ajaloo või kodanikuõpetuse lõppsihti nähakse kirjalikus „sünteesis“. Miks ei jätku mõttelisest sünteesist ühiste suuliste kokkuvõtetenä, mis järgnevad individuaalsele tööle? Et seejuures võib emakeeleõpetuse eesmärkide taotluseks anda kirjandeid teemale reaalinete alalt, on muidugi õige, kuid neid kirjandeid ei saaks hinnata kokkuvõttenä vastava aineala käsitusel. „Kooliuuenduslases“ Nr. 10, 1934 M. Sakk põhjendatult hoiatas liigse kirjutamistõve eest, nüüd peame seda hoiatust uuesti meelde tuletama.

Peale selle leidub alguses mainitud kirjutises ühe õppetunni kirjeldus tööjuhataste menetlusel. Selle näite puhul tekib tahtmatult mõni küsimus: 1) Kui üks õpilane istus tööta seepärast, et ta ei teadnud, mis teha, miks ei küsinud ta seletust õpetajalt, kes oli, kirjelduse järgi, vaba? See on ju individuaalse töö välise korralduse algeline juhine — küsi õpetajalt, kui midagi on arusaamatu. 2) Tundub imelikuna, et 5. õppeaasta õpilane ei teadnud, kuidas kujutada piltlikult muna koostis, kui vastavad andmed on õpperaamatus olemas? Pealegi on niisugune ülesanne kordamine 3. ja 4. õppeaasta tööst. Need ja mõned teised asjaolud samas kirjutises tekitavad mulje, et autor on individuaalse tööviisi objektiivsest hinnangust pisut kõrvale kaldunud, nähes selles tunnis ainult vigu. See ei ole kasuks uuenduslikule tööle, mis ka mainitud kirjutise autorile on südameasjaks. On tõsi, et tööjuhataste menetlus vajab veel selgitust niihästi teoreetilisest kui praktilisest küljest, ja seda püütakse teha järjekindlalt võimalust mööda. Olgu muu

seas juhitud kooliuendusslaste tähelepanu „Kasvatuses“ nr. 1 ja 2 (1935) ilmunud kirjutisele „Individaalse tööviisi põhijooned“. (Maikuus ilmub ka minu pikem töö „Isetegevus ja individuaalne tööviis“). Aga on samuti tõi, et õigesti rakendatud tööjuhataste menetlus on uuenduspedagoogika tähtis saavutus, mida peetakse kasvatuslikult väärtuslikuks kõigis kultuurmaades, kus koolitöö aluseks on kaasaegse pedagoogika põhimõtted.

Mitmesugust:

Soome ja Eesti õpetajate ühised kursused juunis.

Ettevalmistustööd Soome ja Eesti õpetajate ühisteks kursusteks on niikaugelt jõudnud, et töökorraldus üldjoontes on juba selgunud. Aeg on enam-vähem kindlaks määratud — 12.—20. juuni, kuid pole veel lõpulikult teada, kas kursused algavad Helsingis või Tallinnas. Töökava avaldatakse niipea kui see lõpulikult koostatud.

Soome ja eesti koolide kirjavahetus elavneb.

Rõõmustavalt võib märkida, et viimasel ajal õpilaste kirjavahetus soome ja eesti koolide vahel on elavamaks muutunud. Soome pedagoogiline ajakiri „Kansakoulun Lehti“ toob sageli isegi ülesvõtteid eesti õpilaste kirjadest ja nendega koos saadetud piltidest. Seda hõimuliikumist koolinoorsoos tuleb edaspidigi arendada. „Kooliuendusslaste“ toimetuse võib tarbekorral kaasa aidata kirjade edasitoimetamisel, aadresside hankimisel jne.

„Uudistuva Kasvatus- ja Opetustyö“

on soome pedagoogiline ajakiri, mille sihid sarnanevad „Kooliuendusslaste“ omadega. Ilmub juba 11. aastat Forssas koolinõunik K. K. Mäkinen'i väljaandel. Kaustalt „K-sest“ suurem. Alates käesoleva aastaga on „Uudistuvast“ „eesti nurk“, kus avaldatakse lühemaid kirjutisi („Kooliuendusslastest“, „Kasvatuses“ jne.) e e s t i k e e l e s; kirjutised varustatakse vajaliku sõnastikuga. Peale selle ilmub „Uudistuvast“ ka teisi kirjutisi eesti koolielust soome keeles. Loodame, et edaspidi meilgi on võimalus tutvustada lugejaid soome ajakirjade sisuga. Hra Mäkinen'i annetuseks on 1 eks. „Uudistuvat“ (kõik aastakäigud) Tallinna pedag. muuseumi raamatukogus.

Uusi töönäiteid.

- 1) 1. õppeaasta üldbrošüürid, (Leisi algkool, juhat. A. Seppel).
- 2) Sama (Piirisaare vene algkool, õpet. L. Baranin).
- 3) Soome, Läti, Taani jt., brošüürtööd (Pahkla algkool, õpet. V. Horn).
- 4) Üldõpetus 3. õppeaastal, brošüürtööd (Obinitsa algk., õp. B. Rea).
- 5) Maateaduse brošüüre 5. ja 6. õppeaastal (sama algkool).
- 6) Teoorjuse-aeg, brošüür ja tööjuhatusi, 6. õppeaasta (Satsarina algk., õp. A. Udras).

Õ i e n d u s e k s: Eelmises „K.“ numbris oli eksikombel koolide nimestikust, kust saadeti õpilaste töid Soome, välja jäänud Pahkla algkool Harjumaal.

Uusi kooliuendusrühma liikmeid.

- 314 Fr. Härm — Võrusoo algkool, Võru.
- 315 J. Murd — Eidapere algkool, Pärnumaal.
- 316 M. Alt — Tamsalu algkool.
- 317 S. Laatsarus — Saastna algkool, Saastna p. ag.
- 318 A. Majas — Luhamaa algkool, Luhamaa p. ag.
- 319 A. Udras — Satsarina algkool, Satsarina p. ag.

Toimetuse aadress: Tartu, Tähe, 77—3.

Vastutav ja tegevtoimetaja Joh. Käis.

Väljaandja „Töökool“, Tallinn, V. Roosikrantsi, 3.